

LAUSUNTO

Helsinki 27.3.2024

Eduskunta, hallintovaliokunta

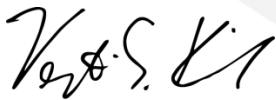
Viite: HE 2/2024 vp / asiantuntijalausunto

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Minttu Ojanen, minttu.ojanen@soste.fi, p. 050 462 3347

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Hyvinvointialueiden ohjaus

Esityksen tavoite yhtenäistää ja selkeyttää hyvinvointialueiden valtion ohjausta on hyvä siltä osin kuin sillä pyritään varmistamaan yhdenvertaisten ja laadukkaiden palveluiden toteutuminen hyvinvointialueilla sekä hillitsemään kustannusten nousua ja edistämään kustannusvaikuttavuutta.

Lisäksi esityksen tavoitteena on selkeyttää valtiovarainministeriön tehtäviä ja roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

SOSTE korostaa, että huomiota tulee kiinnittää taloudellisen ohjauksen lisäksi myös palvelujen lakisääteisen tason toteutumiseen. Valtiovarainministeriön näkökulma seurauksessa, ohjauksessa ja valvonnassa on taloudellinen. Ohjauksen koordinoinnin säätämisessä valtiovarainministeriön vastuulle voivat valtion finanssipoliittiset tavoitteet ylikorostua hyvinvointialueiden ohjauksessa ja aiheuttaa epätasapainoa substanssilainsäädännön ja budjettilainsäädännön välillä. Jotta näin ei käy, tulee varmistaa, että yhteistyö on tiivistä sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön hallinnonalojen kanssa.

Esityksessä arvioidaan lain vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen. Vaikutusten arvioinnissa todetaan, että *”Päätöksentekoon voi kuitenkin kohdistua hyvinvointialueiden rahoituksen niukkuudesta johtuvaa painetta, joka saattaa johtaa tahattomiin negatiivisiin seurauksivaikutuksiin etenkin hauraille ja haavoittuville asukkaille”*.

SOSTE muistuttaa, että järjestelmän ensisijaisena tavoitteena olevan turvata sosiaali- ja terveydenhuollon riittävät resurssit, jotta kansalaisten lakisääteisten oikeuksien toteutuminen voidaan varmistaa eikä ketään jätetä heitteille.

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet

Kuten lakiesityksen perusteluosassakin todetaan valtakunnalliset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen strategista ohjausta.

SOSTE esittää huolensa sote-uudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Rakennemuutoksella oli tarkoitus mm. turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja.

Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle päivitettiin alkuvuodesta Orpon hallitusohjelman ja kansallisen palvelureformin pohjalta. Tavoitteissa linjataan muun muassa, että selkeä palvelujärjestelmä, palveluverkko ja palveluohjaus lisää peruspalvelujen saatavuutta, jatkuvuutta ja yhteensovittamista. Niin ikään tavoitteena on, että palvelujärjestelmä on joustava ja kriisinkestävä ja turvaa väestön terveyttä, hyvinvointia ja riittävää toimeentuloa koko maassa. Lisäksi valtakunnallisena tavoitteena on, että hyvinvointialueiden ja kuntien sekä muiden toimijoiden välillä on toimivat yhteistyörakenteet, joissa painottuu ennaltaehkäisy.

SOSTE korostaa, että hyvinvointialueiden asukkaiden ja palveluita tarvitsevien ihmisten näkökulmasta edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista tulee ohjata ja seurata vähintään samalla pieteetillä kuin taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Tavoitteiden toteutumisen vuosittaista seuranta ja arviointia tekisi lakiesityksen mukaan valtiovarainministeriö yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön kanssa.

Muut huomiot

Esityksen tavoitteena on edistää hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Hyvinvointialueiden viime vuoden alijäämän arvioidaan nousevan yli 1,3 miljardiin euroon. Myös vuosi 2024 on vahvasti alijäämäinen: talousarvioiden mukaan kaikkien alueiden yhteinen alijäämä olisi noin 900 miljoonaa euroa. Alueiden pitää saada taloutensa tasapainoon eli alijäämä katettua vuoden 2026 loppuun mennessä.

Hyvinvointialueiden etsiessä säästökohteita kaikesta ei-lakisäätteisestä toiminnasta SOSTE on erityisen huolissaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kohdistuvista lyhytnäköisistä säästöistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä voidaan ehkäistä ennalta monia ongelmia ja vähentää siten inhimillistä kärsimystä sekä kalliimpien korjaavien sosiaali-, terveys- ja muiden palveluiden tarvetta. SOSTE muistuttaa, että sosiaali- ja terveysalan tuhannet järjestöt tekevät hyvinvointialueilla korvaamatonta työtä suomalaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Järjestölähtöistä toimintaa on esimerkiksi vertaistuki, vapaaehtoistoiminta, neuvonta, ohjaus ja edunvalvonta ja tiedottaminen sekä ennalta ehkäisevä tuki. Järjestöjen työpanoksen on arvioitu vastaavan 21 000 henkilötyövuoden panosta. Hyvinvointialueiden tulisi edelleen paremmin tunnistaa ja hyödyntää tämä resurssi ja myös jatkossa tukea järjestöjen toimintaa esimerkiksi huolehtimalla järjestöjen avustuksista, tarjoamalla järjestöille tiloja ja ohjaamalla asukkaitaan järjestöjen toiminnan piiriin.